

ИНВЕСТИЦИИ В БЪДЕЩЕТО

На 25 и 26 септември 2003 г. в международния дом на учените "Ф.Ж.Кюри" в гр. Варна се проведе Четвъртата международна научна конференция "Инвестиции в бъдещето 2003". Организатори бяха общината на гр. Варна, Федерацията на научните и техническите съюзи (ФНТС) – гр. Варна, Икономическият университет на гр. Варна, Свободният университет "Черноризец Храбър" в гр. Варна и Икономическият институт при БАН.

Представени бяха 62 доклада, резултати от изследвания на 61 хабилитирани лица и доктори, 27 нехабилитирани лица и 33 докторанти в 14 български и 7 чужди научни и образователни институции. По време на конференцията бяха изнесени 41 доклада, от които 3 пленарни, като по всеки доклад се обсъждаха средно по три въпроса.

Пленарните доклади бяха посветени на ролята на финансовия сектор в инвестиционния процес, на иновационната политика и на конкурентоспособността на някои индустриални фирми у нас.

В своя доклад *"По-активна роля на финансовия сектор в инвестиционния процес"* доц. д-р Милети Младенов защити тезата, че в България този сектор, включващ финансовите посредници и пазари, днес може да играе по-активна роля при финансирането на инвестициите в реалната икономика. Приведените аргументи в подкрепа на тази теза са: по-голямата зрялост и развитие на самия финансов сектор и по-широкото разпространение на пазарните отношения, обореният характер на икономиката и възможностите за привличане на чужди спестявания, подобряването на информационната среда в страната, вкл. чрез въвеждането на международни счетоводни стандарти, и др.

Доц. Младенов обобщава, че за по-активното взаимодействие между финансовите посредници, финансовите пазари и фирмите, за инвестиционния процес могат да допринесат по-нататъшни промени в законодателството, благоприятната макроикономическа среда и бизнес-климат, както и общото развитие на страната. В същото време той подчерта, че е недалновидно да се очаква, че националните фирми могат да разчитат само на собствените финансови ресурси в свят със силна конкуренция и глобализирани пазари, както и на бързи резултати при положително въздействие на външните фактори. Докладчикът изтъкна, че при икономически растеж, стабилни пари, балансиран държавен бюджет, поносимо равнище на външния и вътрешния държавен дълг в нашата финансова система неизбежно ще се появят "дълги пари", т.е. дългосрочни спестявания, които да стигнат по нормален път до инвеститорите. Идентифицираните положителни промени в инвестиционната среда послужиха на следващите докладчици като основа за поставяне на нови проблеми пред икономическата политика на страната.

Във втория пленарен доклад ст.н.с. д-р Росица Чобанова аргументира тезата за необходимостта от национално специфична *иновационна политика*, координирана с иновационната стратегия и политика на Европейския съюз, чиято цел е да се превърне в най-конкурентната и динамична, основана на използването на знанието икономика, способна на устойчив растеж с повече и по-добри работни места и социално единство. Във връзка с това тя изведе необходимостта от смяна на господстващата у нас неокласическа парадигма за икономическо развитие, при която иновациите са резултат от макро-икономическа стабилност и структурни реформи (приватизация и укрепване на институциите), към нова, от неошумпетериански тип, при която иновациите имат позитивно въздействие върху националното икономическо развитие само при обществено въздействие върху осъществяването им. Идентифицирани бяха основните участници във формирането и провеждането на иновационната политика, а именно бизнесът, академичната общност, неправителственият сектор и държавата.

Авторката определи специфичните концептуални рамки на националната иновационна политика в условията на свито търсене на произведения в страната научни продукти като запазване и развитие на съществуващия научно-технологичен потенциал чрез ориентация на научноизследователските и развойни дейности, чиито резултати са търсени на пазара предимно от фирми, базирани в други по-напреднали индустриални държави, и/или кадрите да се пренасочат към втората степен на висшето образование - магистратурата. По този начин съществуващият иновационен потенциал би могъл да се запази до етап, когато действащите в страната фирми ще повишат платежоспособното търсене на иновационни идеи. Бяха дефинирани конкретни приоритети на база наблюдение на 50 предприятия.

Като икономически рамки на националната иновационна политика беше посочено увеличаването на разходите за изследвания и развитие – от 0.5 до 1.5-2% от БВП за срок от 2-3 години, като до 2006 г. се постигне поне равнището от 1984 г. – 2.5%. Ориентировъчно съотношение между източниците на средства, което би трябвало да се постигне за срок от 3 години, е: 35% предприятия, 35% държавни средства, 10% висше образование, 5% нетърговски организации (основно на предприятията), 15% от чужбина. Значителен тласък би могъл да даде инициран от правителството специален заем от Световната банка за формиране на национален иновационен фонд.

Третият пленарен доклад на проф. д-р ик. н. Тодор Ненов беше посветен на изследването и *оценката на конкурентоспособността* на някои индустриални фирми у нас. На базата на модел и методика, разработена от автора, е установено тяхното състояние и конкуренто-

способност през 2003 г., като са направени констатации по отделни фактори, а също и оценки, използвайки критериите на Световния икономически форум.

Проф. Ненов формулира редица изводи. На първо място е изведена зависимостта, че увеличаването на фирмената конкурентоспособност е ключов фактор за повишаване на националната конкурентоспособност и осигуряване на бърз и устойчив икономически растеж. Второ, решаващо значение за засилване на фирмената конкурентоспособност има издигането на равнището на общофирмения мениджмънт и мениджмънта във функционалните направления. Трето, за подобряване на силните страни на българските фирми приоритетно внимание трябва да се отделя на: издигане равнището на общофирмените стратегии, засилване на иновационната активност и на тази основа - осъществяване на продуктово и технологично обновяване и пазарно реструктуриране на производството; подобряване качеството на продуктите и услугите; засилване грижата за персонала и за обслужването на клиентите; повишаване на мотивацията, заплащането, професионалното развитие и квалификация на кадрите; усъвършенстване на управлението на активите, пасивите и капитала; по-голяма удовлетвореност на акционерите; засилено внимание към опазването на околната среда и осъществяване на ресурсоикономично производство и др.

След обсъждане на пленарните доклади участниците продължиха работата си в шест секции, като дискусиите се концентрираха върху инвестициите и инвестиционната политика, стратегическото управление, конкурентоспособността и пазарната политика, иновационната политика, информационните технологии, човешките ресурси и опазването на околната среда, стандартизацията и качеството.

При обсъждане на *инвестициите и инвестиционната политика* бяха засегнати проблеми както от теоретично, така и от практико-приложно естество. Сред първата група бяха: инвестициите като двигател за развитие на икономиката (доц. д-р В. Иванова); хетерогенността на инвестиционните решения и монетарната политика (П. Барбакос и Фр. Паолуци); ефектът на някои променливи върху частните инвестиции (А. Егхбали, А. Заамари, Х. Халафи, Р. Гаскари); ефектът на паричните запаси върху инвестициите в икономическия сектор (проф. М. Тагхави, А. Егхбали).

Друга група от доклади беше свързана с конкретни проблеми на практиката като: възможностите за подобряване на инвестиционния климат в България (доц. д-р Ив. Желев); чуждестранните инвестиции като инструмент за глобална конвергенция (Р. Гаскари, А. Егхбали); значението на срочните и дериватните инструменти за българския

финансов пазар (доц. д-р С. Симеонов); хеджиране на финансовите рискове с помощта на деривати – опита на Алфа-банк (доц. д-р С. Димов). Специален акцент беше поставен върху развитието на отделни сектори (например за възможностите за финансовото подпомагане на земеделието и селските райони – проф. д-р ик.н. И. Кънчев, доц. д-р Ю. Дойчинова и др.), както и на инвестиционните проекти за регионално развитие (доц. д-р Ст. Иванов и др.).

Най-голям брой като доклади и най-разнообразни като проблематика за обсъждане бяха представените изследвания в областта на *стратегическото управление, конкурентоспособността и пазарната политика*. Тук бяха разисквани: реинженерингът от гледна точка на стратегическия банков мениджмънт (доц. д-р С. Вачков); управлението на финансовите кризи в малките и средните предприятия на България и Румъния (д-р У. Бодмер); ролята на стопанските сектори при планиране на устойчивото регионално развитие (доц. д-р Н. Димов, доц. д-р И. Марков); стратегическите алианси като инвестиции в бъдещето; съвременните тенденции при реструктуриране на производствените системи; конкурентоспособността на града, организационното учене като фактор за повишаване на конкурентоспособността; организирани стокови пазари; управлението на разходите в хотелиерството; ролята на мърчайзинга и семплинга за успеха на бизнеса; франчайзингът като стартова пазарна концепция; особеностите при създаване на конкурентен енергиен пазар в България; състоянието и перспективите на финансирането на малки и средни предприятия, фирми на търговия с плодове и зеленчуци; особеностите на банковата конкуренция в съвременни условия; разходите за управление на качеството при контролинга на финансовия резултат; стратегическото планиране като най-добра база за развитие на конкурентоспособността на фирмите и методът за съставяне на оптимален график за управление на дискретно серийно производство.

Като положителна страна при разискванията в третата секция беше отчетен фактът, че *иновационната политика* се поставя за първи път като проблем за дискусия в рамките на международната научна конференция “Инвестиции в бъдещето”, но търсенето, т.е. интересът и посещението на дискусиите по проблематиката са многократно по-големи от представените доклади. Акцентът в обсъжданията беше поставен върху: технологичното обновяване като ефективна форма на иновационно решение (проф. д-р Д. Дамянов и др.); възможностите за повишаване на иновационния потенциал на Варненски регион (доц. д-р К. Георгиев и др.); информационните технологии като основа за успешна иновация и др.

Притеснение предизвика фактът, че иновациите все още са в кръга от интереси предимно на изследователите в областта на точните науки –

основно инженерните, и най-вече на информационните и комуникационните технологии, и много по-малко на представителите на икономическите и управленските науки. Въпросът за собствеността върху новосъздаденото знание все още не се осъзнава като изключително важен и актуален икономически проблем и на практика се пренебрегва, като българският интелектуален продукт се продава или предава на безценица. Направени бяха препоръки за разширяване на обучението в областта на управлението на иновациите.

Четвъртата секция беше посветена на *информационните технологии*. Тук беше акцентирано върху тяхното приложение в обучението на икономическите специалности във висшите училища (проф. д-р Г. Димитров), както и на подсистемата за разплащане в DIOGENE (доц. д-р Кр. Минчев и др.). Поставени бяха проблемите, свързани с: математическото моделиране на процесите на формирането на бизнес-етиката (проф. д-р С. Коббаса); прилагането на метода 'Fuzzy Logic' за индустриални икономически анализи (С. Кашани). Дискутирани бяха: ефективното управление на фирмата с помощта на интегрирани приложения; конкретна иновация в системата 'Bobbin change' на машината MAX-S; повишаването на конкурентоспособността на производствената фирма посредством информационни технологии за сътрудничество; информационното осигуряване в условия на глобализация; рекламата по Интернет; предпоставките за развитие на електронния бизнес; проблемите на Интернет-търговията; съвременните средства за информационно обезпечаване на бизнеса.

Петата група от въпроси, дискутирани по време на конференцията, бяха свързани с *човешките ресурси и екологията*. Човешките ресурси и заетостта в науката бяха представени в контекста на Европейската интеграция (ст.н.с. д-р М. Матов и И. Зарева). Поставиха се проблемите на образованието и управлението в отделни области (например Добрич) и спецификата им при управлението на конфликти в машиностроителни предприятия, емоционалната интелигентност и работата в екип, промяната в промишленото предприятие и нейния ръководител. Дискутирани бяха въпросите за ценностите на мениджърите в контекста на културните измерения на глобализацията се свят и човешките ресурси като показател за регионално развитие. Бяха представени интересни данни за състоянието и тенденциите в емисиите на вредни вещества в атмосферата у нас и замърсяването на околната среда, както и за влиянието на екологичните разходи в управлението на материалните потоци.

Последната секция беше посветена на *стандартизацията политика и качеството*. Поставени бяха проблемите за: контрола върху качеството на обучението във висшите училища (проф. д-р Г. Димитров и доц. д-р М. Георгиева); рекламите в системата от показатели за

оценка на качеството (доц. д-р И. Петков и др.) и системите за финансово управление и контрол и качеството на публичните услуги (доц. д-р Б. Борисов).

Във връзка с обсъжданията беше обобщено, че по време на конференцията е направен опит за достигане до теоретични и практико-приложни решения на актуални проблеми пред икономическо развитие със съответна аргументация. Липсата на средства беше изтъкната като основна бариера пред инвестиционната и иновационна активност, но в същото време се аргументира потребността от национална иновационна политика.

Направени бяха предложения за:

- създаването на Централен иновационен фонд;
- специален акцент върху обучението по управление на иновациите;
- инициране на координация между университетите, научните институти, бизнеса, държавните институции и неправителствения сектор за повишаване на иновационната активност в страната;
- по-обосновано и прецизно нормативно регулиране на финансовото, екологичното и регионалното развитие.

Ст. н. с. д-р Росица Чобанова